

Rivna tingshus i Åkerbo härad

Undersökning och text av Lars Montelius,
fd chefsrådman vid Linköpings tingsrätt

Tings- och rådhusinventeringen 1996 – 2007

Eva Löfgren
Ylva Blank
Henrik Borg
Elsa Trolle-Önnerfors
Johanna Roos

Åkerbo härads ting i Kumla gästgivaregård, Gistad socken

Tingshus: 1757–1773

Övrigt: Den 14 februari 1758 stadsfäste Göta hovrätt en överenskommelse mellan Åkerbo och Skärkinds häradsbor. Denna överenskommelse innebar ”tingshusens hopflyttande till Kumla gästgivaregård i Skärkinds härad”. I fortsättningen skulle Åkerbo häradsrätt hålla ting på Skärkinds härads tingsställe gästgivaregården Kumla och båda häraderna skulle samfällt ta del i byggandet och underhållet av ett nytt tingshus i Kumla. I avvaktan på det nya tingshuset hölls Åkerbo härads ting i gästgivaregården i Kumla som låg söder om den allmänna landsvägen och mitt emot den på andra sidan av vägen belägna tingsplatsen. Det tog lång tid innan planerna på att bygga ett nytt tingshus kunde förverkligas. Häradsborna tycks ha ansett att gästgivaregården var fullt användbar som tingshus. Först sedan gästgivaregården börjat förfalla synes de båda häradernas invånare ha bestämt sig för att bygga ett nytt tingshus. Detta började byggas 1772 (se ovan). Slutbesiktning skedde vid vintertinget 1773, då byggnaden godkändes bortsett från några mindre brister som åtgärdades under hösten samma år. Redan under nyssnämnda vinterting kunde Åkerbo häradsrätt använda byggnaden som tingshus.

Åkerbo härads tingshus i Bjursholmen

Byggår: 1736–1739

Tingshus: 1739–1756

Arkitekt: Någon arkitekt torde inte ha anlitas.

Byggmästare: Samuel Nilsson, Degeryd

Byggnadsbeskrivning: Från och med vintertinget 1737 flyttades tingen till Bjursholmen där gästgivaregården fick tjäna som tingslokal i avvaktan på att det nya tingshuset blev byggt. När nämnden i början av mars samlades till detta ting, kunde den konstatera att det för byggandet erforderliga timret redan fanns framkört till Bjursholmen. Det hade körts dit av allmogen ”efter gårdatalet”. Kronobetjäningen hade varit närvarande och svarat för ordningen vid transporten och sett till att ”intet underslev förelupit wid detta timmerbygge” [underslev från tyskans unterscheliff: bedrägeri, försnillning]. Nu blev själva byggnadsplatsen utsedd. Tingsstugan skulle ligga vid landsvägen och av säkerhetsskäl ett stycke från byns rusthållsbyggnader. Byggandet uppdrogs åt Samuel Nilsson en ”förständig byggmästare, som på åtskilliga ställen visat nogsamma prov att förstå bygningskonsten”. Åtta erfarna timmermän anställdes för att hjälpa Nilsson med arbetet.

I en utförlig beskrivning sägs att byggnaden skulle ha måtten 24 X 15 alnar ”inom knutarna” och inrymma en sal om 12 alnar i fyrkant, två kamrar om 7 1/2 alnar i fyrkant i ena ändan och en lång kammare i andra ändan. Mitt emot salen skulle byggas en förstuga under samma tak och på bägge sidor om denna kamrar om 3 alnars bredd. För att spara kostnader för upphuggning av alltför många knutar skulle skiljeväggarna mellan de två kamrarna för häradshövdingen på den östra sidan mot tingssalen och förstugan utföras i korsvirke. Liknande konstruktion skulle användas för den långa kammaren i väster. Höjden i stugan angavs till fyra alnar ”ifrån golfwet up till Biälkarnas inläggande”. Vidare skulle ett vindsutrymme finnas. I stora salen skulle två par fönster upptagas och i vardera kammaren ett par. I skiljeväggen mellan häradshövdingens bägge kamrar skulle en dörr sättas in. År 1748-1749 genomfördes omfattande reparationer eftersom huset angripits av svamp och fukt. Kostnaderna för dessa uppgick till 96 daler.

Övrigt: Huset stod färdigt till sommartinget i juni 1739. De sammanlagda kostnaderna beräknades till drygt 400 daler s:mt, varav två tredjedelar härrörde från arbetslöner och en tredjedel från byggnadsmaterial av olika slag. Utöver de sålunda redovisade kontanta utlägg

tillkom stora bidrag in natura. Att man 1756 slutade hålla ting i Bjursholmen torde ha berott på att tingshuset varit alltför förfallet för att kunna användas för sitt ändamål.

Åkerbo härads tingsställe Reva by

Tingshus: 1720–1737

Övrigt: Ting hölls i en gård i Reva by, som var belägen omkring 1 km söder om Törnevalla kyrka, ”knappt ett muskötskott” från den gamla tingsstugan. Lokaler hyrdes av en frälsebefallningsman. Domböckerna förvarades ursprungligen i ett öppet skåp i kyrkan. Då det fanns stor risk att de skulle bli ”ovåligen handterade och sönderslitne”, beslöt man 1731 att skaffa ett nytt skåp med dyrkfria lås. Vid hösttinget 1733 kom frågan upp om lokalisering av den nya tingsstugan. Platsen vid Törnevalla kyrka, där den gamla stugan stått, ansågs olämplig främst därför att ingen by fanns i dess närhet där de tingsökande kunde uppehålla sig under tingsdagarna. Vid samma ting beslöt man att ”den vid Törnevalla kyrka stående alldeles odugliga stugan” skulle säljas på offentlig auktion. Vid ett senare tillfälle rapporterades att stugan sålts till Rystads sockenbor för 10 daler smt. Vid detta ting 1736 uttalade sig nämnden för den nya tingsstugan skulle byggas i Bjursholmen, vilket motiverades med närheten till landsvägen och läget mitt i häradet. Ett starkt argument var också att det fanns ett gästgiveri vid Bjursholmen, vilket skulle ge nämnden och de tingsökande möjlighet att mot betalning få mat och betjäning,. Den 17 januari 1737 lämnade landshövdingeämbetet sitt samtycke till uppförande av en ny tingsstuga vid Bjursholmen.

Åkerbo härads tingshus i Törnevalla

Tingshus: 1630–1720

Övrigt: Från 1630-talet och nära 100 år framåt har den ordinarie tingsplatsen för häradet varit Törnevalla. Tingsstugan var belägen helt nära kyrkan i Törnevalla. Sedan vintertinget 1692 hölls överläggningar med nämnden och allmogen om att bygga ny tingsstuga, eftersom den gamla var så förfallen att den knappast var användbar. Den övergavs definitivt 1720 och det uppgavs då i domboken att ”tingsstufwan är gålf-, tak- och fönsterlöös”.